

Gemeente van Christus,

Ooit... op een dag komt voor mij, zoals voor ieder van ons, het moment waarop mijn laatste uur geslagen heeft. Ik hoop en geloof, dat ik op die dag thuiskom bij God. Hoe dat zal zijn, weet ik niet, maar wie weet is er dan wel gelegenheid om Hem een paar vragen te stellen, zo op de man af. Niet dat ik zoveel vragen heb aan God, maar een paar toch zeker wel. Één daarvan is de volgende: hoe kan het toch dat U een wereld hebt geschapen, waarin 'eten en gegeten worden' ingebakken is in de natuur, waarin mensen en dieren bol staan van de drift om te overleven en dat U vervolgens de wereld een heilig boek geeft, waarin staat dat je elkaar lief moet hebben en goed voor de zwaksten in de samenleving moet zorgen? Waarom niet gelijk een wereld scheppen, waarin liefde de basisstructuur is en waarin de kwetsbaren automatisch geborgen zijn. Waarom zo moeilijk?

En gekoppeld aan deze vraag wil ik nog meer vragen stellen. Waarom laat U het toe dat mensen veel te vroeg overlijden? Waarom laat U het toe dat er kinderen worden misbruikt? Waarom laat U het toe dat er aardbevingen zijn? Waarom...?

Ik ben de eerste niet die deze vragen stelt, velen zijn mij voorgedaan. Één van hen is Markion van Sinope. Markion stelt dezelfde vraag als ik: 'Wat is dat voor een God die de mens zo jammerlijk heeft samengesteld uit geest en slechte materie?' Ook hij kan het niet rijmen: hoe kan er achter een schepping, waarin zoveel misgaat, een goede, liefdevolle God schuilgaan? Markion denkt daarbij aan de woorden van Lucas: 'Een mooie boom draagt geen rotte vruchten, een rotte boom draagt geen goede vruchten.' Als de schepping 'rot' is, prutswerk, dan moet daar wel een 'rotte God' ofwel een prutser achter zitten. Zo komt Markion op het idee om de God achter de schepping 'demiurg' te noemen; 'bouwheer', maar dan wel van het slechtere soort. Naast deze slechte bouwheer moet er wel een andere God zijn, van wie wél liefde, genade en ontferming te verwachten valt. Want hoe kan het Evangelie anders spreken van een God van bevrijding? Er moet wel een andere God, een vreemde God zijn, die je wél kunt vertrouwen. Een God, die zichtbaar wordt in het leven en werken van Jezus Christus.

Voor Markion valt niet alleen God uiteen in een goede, vreemde God en een slechte prutser, ook de Heilige Schrift kan Markion niet langer zien als één geheel. De Thora, het Oude Testament spreekt enkel van de demiurg, dus daar heb je niets aan. Maar ook in de vier evangeliën en andere boeken uit het Nieuwe Testament wordt gesproken over wraak en straf. Dus ook daarin zet Markion het mes. Hij snijdt alles weg wat maar aan de demiurg, de God, van de wraak doet denken en houdt zo alleen maar een gedeelte van het evangelie van Lucas en brieven van Paulus over: 11 gehavende boeken.

Een rigoureuze aanpak van Markion, die kon rekenen op veel weerstand bij andere theologen uit die tijd. Zo typeerde Polykarpus hem als 'de eerstgeborene van Satan', een term die er niet om liegt. Maar het gaat te snel om Markion zomaar af te serveren. Er zit iets in het gedachtengoed van Markion, dat het overdenken waard is. Wat is dat dan? Wat is het 'goud van Markion'?

Allereerst is het goud van Markion, dat hij een heldere en herkenbare vraag stelt: 'wat is dat voor een God, die...?' vul maar in. Welke gelovige stelt die vraag niet vroeger of later? Markion durft hem in alle openheid, openbaar te stellen. En daarmee legt Markion een opstandigheid aan de dag, die hoort bij een levendig geloof. Je vragen kritisch te durven stellen aan God en aan zijn schepping, dat houdt je als gelovige wakker.

Gekoppeld aan deze opstandigheid is bij Markion een diep verlangen naar het goede, het bevrijdende en liefdevolle: datgene, of Diegene, waar je werkelijk van op aan kunt. Markion legt een diep menselijk verlangen aan de dag. Een legitiem, algemeen menselijk verlangen. Ook dat is onderdeel van het goud van Markion.

Toch kleven er aan de zienswijze van Markion ook nadelen: allereerst komt het jodendom er slecht vanaf. Hun God wordt met Thora en al naar de prullenbak verwezen. Hun God wordt ongenueanceerd als 'God der wrake' afgeschilderd, terwijl daar vanuit de Thora toch veel

meer over te zeggen valt. Ook lijkt Markion te vergeten, dat Jezus zelf een jood was en dat wij als christenen het Bijbelse gedachtengoed van de joden hebben doorgekregen.

Een ander nadeel aan het gedachtengoed van Markion is het volgende: de vreemde, andere God, de God van liefde waar hij over spreekt, heeft niets met de schepping van doen. Hij is ver verheven boven deze wereld. Waar is God dan te midden van de pijn? Is deze God je wel nabij als je het moeilijk hebt? Als je lijdt aan ziekte of verdriet? Wat heb je dan aan een God die hoog verheven is? Onaanraakbaar en onaangeraakt? Los van deze wereld...

Hoezeer de kerk Markion door de eeuwen heen ook verketterd heeft, er is binnen de kerk veel meer van Markions ideeën terug te vinden, dan je op het eerste gezicht zou denken. Zowel van de voor- als van de nadelen ervan. Zo klinkt ook binnen de kerk geregeld de vraag hoe God en het lijden toch in 's hemelsnaam met elkaar te combineren zijn. En ook leeft er onder alle traditionele theologie een onpeilbaar verlangen naar het Licht dat geen duisternis kent, naar daar waar het leven enkel goed is.

Meer bedekt zijn ook de nadelen van Markions gedachtengoed in de traditionele theologie alom aanwezig. Zo heeft de kerk eeuwenlang geclaimd dat niet het joodse volk, maar de kerk het ware volk van God was. De naam 'volk van God' werd door de kerk van het jodendom afgepakt. Deze 'namenroof' was het begin van de stelselmatige ontkenning van het jodendom door de kerk, een ontkenning die volgens de theoloog Marquardt uiteindelijk heeft geleid tot Auschwitz. En zelfs na de Tweede Wereldoorlog blijft die ontkenning op de loer liggen. Ook vandaag de dag zijn er christenen, die alleen uit het Nieuwe Testament willen lezen. En binnen theologische opleidingen ligt de financiering van leerstoelen op het gebied van Judaïca steeds onder vuur. Nog altijd is er binnen de theologie een neiging los te willen komen van het jodendom, met alle gevolgen van dien.

Niet alleen binnen de kerken is er navolging van Markion, ook daarbuiten. We leven in een samenleving, waarin mensen nog wel eens geneigd zijn om alles wat moeilijk is, wat pijn doet, uit het leven weg te willen snijden. Zoals Markion alle passages die hem niet zinden uit de bijbel wegsneed. Hoe vaak laten we niet onze pijn en moeites achterwege en laten elkaar alleen onze successen zien, zoals bijvoorbeeld op Facebook? Hoeveel mensen willen hun rimpels wegwerken om maar niet oud te lijken? Hoeveel mensenlevens worden op het einde nog nodeloos gerekt, terwijl alle kwaliteit al verdwenen is? Alles om maar niet herinnerd te worden aan pijn, ouderdom of dood. Alles vanuit een verlangen naar een leven dat alleen maar goed, licht en eeuwig jong is. Maar is dat wel het echte leven? Er zit meer Markion in onze samenleving dan we waar willen hebben.

Lucas waarschuwde ons al: 'Waarom zie jij wel de splinter in het oog van je broeder, maar de balk in je eigen oog wil je niet zien?' Het is gemakkelijk om Markion te verketteren. Maar houdt hij ons juist niet een spiegel voor? Komen we niet juist in het gesprek met Markion de balk in ons eigen oog op het spoor? Wat ik leer uit het gesprek met Markion, is dat het z'n waarde heeft God juist wèl bij elkaar te houden en ook de bijbel te blijven zien als één geheel. God is namelijk zo groot, dat hij het hele leven omvat met alles wat daarbij hoort, ook gevoelens als jaloezie, verdriet en pijn. Ook in die gevoelens is God ons nabij.

Markion houdt God *niet* bij elkaar, maar gelukkig erkent ook hij de grootheid van zijn vreemde God: 'O wonder boven wonder, verrukking, macht en verbazing is het dat men helemaal niets over het evangelie zeggen, noch daarover denken, noch het met iets vergelijken kan.' God is altijd groter, anders en verrassender dan wij mensen met onze beperkte beelden erover zeggen kunnen. Of je nu een rechtgeaard gelovige bent of een verketterd theoloog. En er zullen altijd nog zoveel vragen aan God overblijven...

Wie weet krijg ik op een dag een antwoord op mijn vragen aan God. Waarom Hij de wereld zo geschapen heeft, waarom met zoveel leed... Of wie weet zijn op dat moment, na de dood, die vragen niet meer zo belangrijk. We zullen het zien, ooit... op een dag.

Amen